

rost se svým policejním aparátem o poddané, kteří považováni byli za lidi ne zcela svéprávné. Mluvil jsem sice jen o jediném paragrafu osnovy, ale o paragrafu, který je zásadní důležitosti pro celou osnovu, který určuje poměr osnovy k řadě podstatných otázek, na něž dnešní doba čeká odpovědi. Hodnota osnovy jistě stoupne, dá-li se uspokojivé řešení na tyto životní, a někdy možno říci živelní otázky. Velká a vzorná práce redaktorů osnovy nemá býti tím dotčena, vážím si jí, ale vážnost k dílu musí oceňovati kladné i záporné a mluvím-li dnes o záporném, jde mi o to, aby náš budoucí občanský zákoník byl ve všem všudy dokonalý, neboť jde o dílo, které je na generace, o dílo, které více než co jiného určuje denní život každého z nás a všech lidí našeho státu vůbec. Jde mi o svobodu spolčování, ale o svobodu v řádu a nikoliv o svobodu zmatku, a proto jsem si vám dovolil tento problém formulovati, domnívaje se, že je nejdůležitější otázku položit.

Obsah obchodní korespondence od poplatku osvobozené.

Vrch. fin. rada Dr. Heim.

Sazební položka 33/60 č. 4 popl. zák. (v úpravě § 9 zák. ze dne 29. II. 1864 č. 20 ř. z.) stanoví v odstavci 1 podmíněné osvobození od poplatků pro korespondence obchodníků a živnostníků, v odstavci 2 uvádí výjimky ze zásady výtčené v odst. 1 a stanoví konečně v odstavci 3, kdy podmínka osvobození odpadne a korespondence vstupují v poplatnost.

Znění o d s t a v c e 1 jest toto: Korespondence obchodníků a živnostníků o předmětech jejich obchodního a živnostenského provozování mezi sebou a s jinými osobami, pokud obsahují nějaké právní jednání k tomu se vztahující... podmíněčně poplatku prosty. O d s t a v e c 2 zní ve výtahu: Použije-li se však formy dopisu ke zřízení směnky (následuje výpočet listin z osvobození vyňatých*) aneb ke zřízení

*) Z osvobození jsou vyňaty směnky, dlužní listy (s. p. 75/36), zástavní listy (s. p. 115/78 lit. c), poukázky (s. p. 97/11 2 b), nebo akreditivy, cesse dlužných pohledávek (s. p. 52/32), bilanční účty (s. p. 1/28), listiny o dopravním obchodě podléhající pevnému kolkovému po-

právní listiny o jiných předmětech, než které spadají do jejich obchodního a živnostenského podnikání, nutno zaplatiti poplatek pro tento případ za příslušnou listinu, pokud se týče z příslušného právního jednání.

Stylisace 1. odstavce je těžkopádná, nezdá se býti z jednoho kusu. Ze znění odstavce 2 lze usouditi, že vedlejší věta v odstavci 1 »pokud . . vztahující« by mohla odpadnouti.

Bývalý správní soudní dvůr pokusil se (na př. Budwinski č. 653/1901 F) o následující vysvětlení, jež však nemá výhody jednoduchosti. Praví: Výrazu »o předmětech jich obchodního a živnostenského provozování« dostalo se později vysvětlení větou 2 § 19 zák. č. 26/1876 takto: »t. j. o jednáních tohoto provozování se týkajících«. Použije-li se tohoto vysvětlení výrazu ve smyslu § 8 obč. zák. při výkladu, vysvítá, že podmíněné osvobození za ostatních předpokladů přísluší těm korespondencím obchodníků a živnostníků, jež obsahují právní jednání vztahující se k jednáním týkajícím se obchodního a živnostenského provozování korespondenta.

Otázka, již tento článek je věnován, zní: Předpokládá poplatkové osvobození podle citovaného odst. 1, aby již z obsahu dopisu bylo vidno, že právní jednání vztahuje se na předměty obchodního neb živnostenského provozování pisatele, či stačí-li, aby takový vztah skutečně byl dán a v případě potřeby prokázán?

Zastáváme tento názor, onen považujeme za nesprávný, znění a smyslu zákona odporující.

Stanovisko správy finanční a správní judikatury nebylo průběhem let v naší otázce jednotné. Nyní zdá se, že názor fiskálnější má vrch.

V následujícím zkonfrontujeme dvě rozhodnutí, z nichž prvé jde s naším názorem, druhé proti němu:

1. Jde-li o kupce, dlužno v pochybnosti ve smyslu čl. 274

platku (s. p. 30/47 d a 19/101 A b), promesy neb oprávnění k prodeji výherní naděje, smlouvy o půjčku lodní, pojišťovací, společenské, jakož i — podle pozdějších zákonů — účty obchodníků a živnostníků, smlouvy o nájem a pacht, ujednání soudní příslušnosti (zák. č. 331/1919) a platby státních pokladen i smlouvy se státem podle §§ 13 a 14 zák. č. 54/1925.

obch. zák. míti za to, že jeho korespondence se týče předmětu jeho obchodního provozu. Tak nalezl spr. soudní dvůr u Budw. 12.783 z roku 1899. Šlo o dopis, jímž obchodník, jakýsi Josef Singer, poskytuje druhé straně úvěr do 400.000 K. Finanční správa nepřiznala osvobození, ježto není prokázáno, že dopis se týče předmětu obchodu vystavitelova. Správní soudní dvůr naproti tomu uvážil, že podle čl. 274 obch. zák. smlouva s kupcem uzavřená platí v pochybnosti za náležející k provozu obchodní živnosti, takže v tomto případě, kde kupecká vlastnost Josefa Singera je nepochybnou, dlužno míti za to, že dopis jím vystavený se týkal předmětu jeho obchodního provozu a tudíž patří k obchodním korespondencím podmíněně od poplatku osvobozeným. Poukaz na bod 1 předb. připomínek k poplatkové sazbě — učiněný zástupcem vlády při veřejném ústním líčení — soudní dvůr neuznal závažným, ježto cit. čl. 274 pro pochybné případy v něm uvedené má ustanovení, jímž pochybnosti o obchodech kupcem uzavřených se odstraňují, takže toto zákonné ustanovení nenechává místa pro použití cit. bodu 1 předb. připomínek.

2. A nyní se seznámíme s nálezem Bohuslav č. 2172 z roku 1924 (stejně nález ze dne 1. IX. 1931, č. 12.673). Práví: Předpokladem podmíněného osvobození obchodní korespondence od poplatku podle uh. saz. pol 59, č. 4 jest, aby již z obsahu dopisu bylo vidno, že předmětem jeho je právní jednání, které se vztahuje na předměty provozování obchodu neb živnosti pisatele.*) Šlo v tomto případě o dopisy tohoto znění: »Obdržel jsem od Vás dnešního dne na dluh 15.000 Kč (resp. v druhém psaní: 20.000 Kč) v hotovosti.«

V odůvodnění čteme: »Podle uh. saz. pol. 59, č. 4 jsou korespondence obchodníků a živnostníků o předmětech jejich obchodního a živnostenského provozování mezi sebou a s jinými osobami, pokud obsahují právní jednání na předmět jejich provozování se vztahující, podmíněčně poplatku prosty. Vystaví-li se však ve formě dopisu právní listina o jiných předmětech, než které spadají do jejich obchodního a živnostenského podnikání, považuje se dopis za listinu a nutno jej podrobit jako takovou poplatku podle příslušných před-

*) Nález týče se ovšem Slovenska; ale jak dále bude zřejmo, nelíší se tam platná ustanovení, o jejichž interpretaci jde, od zdejších.

pisů. Z těchto ustanovení je patrné, že předpokladem podmíněného osvobození obchodní korespondence od poplatku podle uh. saz. pol. 59, č. 4 jest, aby již z obsahu dopisu bylo vidno, že předmětem jeho je právní jednání, které se vztahuje na předměty provozování obchodu nebo živnosti pisatele. Nevyhovuje-li tedy dopis obchodníka nebo živnostníka, obsahující právní jednání, tomuto požadavku, nelze jej uznati za obchodní korespondenci podmíněčně od poplatku osvobozenou. Na tom nemění ničeho ani § 261 uh. obch. z. (zák. čl. XXXVII/1875), jenž vyslovuje, že smlouvy obchodníkem uzavřené platí v pochybnosti za smlouvy k provozování obchodu patřící. Neboť podmíněčné osvobození obchodní korespondence od poplatku, stanovené v cit. saz. pol. 59, č. 4, je výjimkou ze zásadní povinnosti poplatkové a musí proto co do podmínek býti přesně vykládáno. Žádá-li ale zákon, jak bylo dovozeno, aby již z obsahu dopisu bylo vidno, že předmětem jeho je právní jednání, které se vztahuje na předměty provozování obchodu nebo živnosti pisatele, nemůže požadavek ten býti nahrazen uvedenou právní domněnkou cit. § 261 obch. z.«

Konstatujeme hned k poslední větě těchto důvodů, že zákon nikde výslovně nežádá, aby vztah, o nějž jde, byl zřejmý již z obsahu dopisu. Tvrdí-li se, že zákon má takový smysl, pak nutno toto tvrzení dokázati a nepředpokládati!

Nález Budw. 12.783 ex 1899 pod 1 uvedený je příliš široce formulován, o čemž bude řeč níže. Co pak se tkne odporujícího mu nálezu Bohuslav 2172, uvedeného pod 2., tu n. s. s. je — nehledě k zmíněnému již logickému nedostatku v odůvodnění — nejen v rozporu s bývalým spr. soud. dvorem, ale i sám sebou. Vždyť opětovně nalezl, že za jednání týkající se předmětu provozování obchodního podniku ve smyslu § 9 zák. č. 29/1864 pokládati jest i akcesorní obchody (čl. 273 obch. zák.), zejména taková jednání, která obchodník v provozování své živnosti provádí, aby jimi umožnil, podporoval neb rozšířil své obchodní provozování, a že stačí tedy, má-li toto jednání vůbec vztah ke vlastnímu provozování obchodu obchodníkem... (Boh. 4692/29, 5311/30, 5316/30 a j.). A hle, v případech, o nichž jednají tyto nálezy, řečený vztah jednání nebyl z korespondence

zřejmý, ba v nálezu č. 5316/30 zrušil dokonce n. s. s. naříkané rozhodnutí pro vadu řízení, ježto správní úřady opomenuly vyšetřovati vztah jednání k provozu obchodu!!

Když jsme ukázali slabiny posice odpůrcovy, přikročíme k vlastnímu odůvodnění naší these.

Pro obchodní korespondenci, v níž podle její povahy přicházejí k výrazu ať v tom kterém dopise o sobě, ať ve spojení s jiným neb jinými dopisy rozmanitá právní jednání, byla by aplikace obecných ustanovení poplatkového zákona, zvláště za daného rozsahu pojmu »právní listina«, tíživým a nesnesitelným poutem. Poplatkový zákon nechce do volnosti obchodního dopisování pro rozvoj obchodu vitálně nutného zasahovati způsobem tak těžce rušivým. Dává proto — s jistými výhradami — osvobození obchodní korespondenci. Vychází při tom zajisté z daného, obvyklého způsobu korespondence, způsobu volného, jemuž odpovídá zásada čl. 317 obch. zák., že »při obchodech není platnost smluv podmíněna písemným zřízením neb jinými formálnostmi«. Poplatkový zákon zaujal osvobozovacím předpisem stanovisko ke korespondenci, jak ji pojímá a praktikuje svět obchodní, jenž je v tom autonomní; poplatkový zákon nechce obchodním kruhům oktrojovat nějaké podstatné obsahové body a tím obchodní dopisy zas nuceně přibližovat listinné formě. Vzpomeňme tu opět akcesorických obchodů; má snad pisatel závěrečného listu vypravovati a vysvětlovati v něm adresátovi, jehož to nezajímá, že jednání zdánlivě nesouvisející se živností pisatelovou je přece k tomu určeno, aby živnost tu umožnilo, podporovalo, rozšířilo?

Ze znění odst. 1. § 9 zák. č. 20/1864 neplyne, že by vztah právního jednání k předmětům provozování obchodu neb živnosti pisatele musel býti v dopise vyjádřen neb býti z jeho obsahu zřejmý, nýbrž jen, že takový vztah musí býti dán. Tu je na místě malý filologický exkurs. Německý text ustanovení praví: ...insofern sie ein hierauf Bezug nehmendes Rechtsgeschäft enthalten.« Znamená tu »Bezug nehmen« dovolávati se, výslovně se vztahovati, či jen týkati se? Nuže, podle stenogr. protokolů poslanecké sněmovny o schůzi z 10. XII. 1863, pag. 1390 byla ve výbo-

rové zprávě ona věta vysvětlena ve smyslu »wenn sie diese Handels- und Gewerbegeschäfte betreffen«. (Viz Budwinski 2862/1904.) To jest ovšem velmi značný příspěvek k rozřešení kontroverse.

Dalším argumentem jest kontraposice odst. 1 a 2 v § 9. Odstavec 2 stanoví, že p o u ž i j e - l i se formy dopisu k vyhotovení... právní listiny o jiných předmětech než o předmětech jich obchodu neb živnosti, nemá osvobození místa. Nutno tedy a contrario osvobození přiznati korespondencím, které obsahují právní jednání nevybočující z okruhu obchodu neb živnosti vystavitele, ať už tento vztah k vlastnímu obchodu neb živnosti je z nich zřejmý čili nic. O b e c n é h o předpisu, jenž by vyžadoval, aby již z listiny samé byly zřejmy předpoklady osvobození, poplatkový zákon nemá.

Nevysvítá-li vztah jednání k živnosti pisatelově z korespondence samé, je ovšem v případě potřeby jej prokázati a tento důkaz je zásadně věcí strany.*)

U obchodní korespondence však důkazní břemeno nedolehne na stranu tam, kde presumce čl. 274 obch. zák. důkaz učiní zbytečným. Nelze ovšem této presumpci přikládati dosah universální, t. j. na všechny případy, v nichž z korespondence nevysvítá vztah právního jednání k obchodu neb živnosti vystavitele. Vždyť odst. 1 čl. 274 mluví o s m l o u v á c h kupcem uzavřených; i když, jak nauka obchodního práva zastává, platí presumce nejen pro smlouvy, nýbrž vůbec pro p r á v n í j e d n á n í, nelze se jí zajisté dovolávat pro korespondenci obsahující právní jednání, jichž nepřislusnost k živnosti pisatelově je bezesporná.**)

Pokud však není takové překážky pro aplikaci zákonné domněnky čl. 274 odst. 1 na obchodní korespondenci, zatlačuje tato obchodněprávní presumce presumpci poplatkoprávní »in dubio pro aerario« vyslovenou v bodě 1 předběžných připomínek k sazbě.

*) Podobně je tomu na př. u osvobození stanoveného saz. položkou 96/83 lit. A; podle nálezů spr. soud. dvora Budw. č. 656/1879 a 2363/1885 musí strana prokázati tvrzený mandátní poměr, nevysvítá-li z listiny a neprokáže-li to, jest finanční správa oprávněna listinu zpoplatniti v základě bodu 1. předb. připomínek k sazbě.

**) Příklad: Závěrečný dopis hostinského o koupi gramofonu. Je nesporné, že gramofon je určen pro soukromý byt hostinského, o kteréž okolnosti se dopis nezmiňuje. Zde nelze se pro korespondenci dovolávat domněnky čl. 274. Proto nálezh shora pod 1. citovaný zdál se nám příliš široce formulován.

Zvláštní zmínky si vyžaduje dosah odstavce 2 čl. 274 obch. zák., jenž stanoví, že dlužní úpisy kupcem podepsané platí za podepsané v provozu obchodní živnosti, pokud z nich nevyplývá opak. Odst. 2 § 9 zák. č. 20/1864 uvádí sice dlužní úpisy mezi těmi listinami, jež forma obchodní korespondence nezprošťuje poplatnosti. Ale kdežto v tomto § 9 jde jen o listiny vydané o zápůjčce, jak plyne z citace s. p. 73/36, vykládá se výraz »dlužní úpisy« v čl. 274 šíře jako listiny osvědčující j a k ý k o l i v z á v a z e k vystavitelův. Podle toho korespondence obchodní a živnostenské, jež, nejsouce v užším smyslu listinami o zápůjčce, přece na základě řečeného extensivního výkladu spadají pod pojem dlužních úpisů čl. 274 obch. zák., požívají, nejde-li z nich najevo vztah k obchodního provozu vydavatelovu, n e v y v r a t i t e l n é d o m n ě n k y, že byly vydány v provozu tomto, takže jim náleží osvobození stanovené odst. 1 § 9 zák. č. 20/1864 bez jakékoli potřeby důkazu a s vyloučením protidůkazu.

P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y.

V řízení o povolení rozluky podle § 17 zákona čís. 320/1919 Sb. z. a nař. nelze přihlížeti k okolnostem, které se staly teprve po vydání rozsudku ve sporu rozvodovém.

První stolice vyhověla žádosti za povolení rozluky podle § 17 rozlukového zákona. Rekursní soud podané stížnosti nevyhověl. Dovolací soud podané stížnosti rovněž nevyhověl.

O d ů v o d n ě n í: Jde o souhlasné usnesení nižších soudů a jest proto oprávněnost dovolacího rekursu posuzovati s hlediska § 46, odst. 2. zák. čís. 100/31 Sb. z. a nař. Nejv. s. přezkoumav spisy, neshledal, že by byl dán některý z těchto předpokladů a podotýká na vývody dov. rekursu jen ještě toto:

Podle § 17 zákona čís. 320/1919 Sb. z. a nař. má soud zkoumati jediné, zda by skutečnosti ve sporu o rozvod najevo vyšlé byly už tehdy odůvodnily výrok o rozluce, kdyby oň bylo bývalo žalováno. Jest proto bez právního významu a nelze přihlížeti k tomu, co se událo po vydání rozvodového rozsudku, zda totiž navrhovatel po rozvodu se stěžovatelkou opětně souložil a zda jí tím podle jejího názoru odpustil a souhlasil s obnovením manželského společenství (rozhodnutí čís. 5548 sb. n. s.), neboť v nesporném řízení podle § 17 rozluk. zákona nelze konati šetření